

РОЛЬ ШТУЧНИХ ВОДОЙМ У ЗБЕРЕЖЕННІ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ПТАХІВ У ЗИМОВИЙ ПЕРІОД

Луганська В.О., студент

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

У сучасному світі, коли питання збереження біорізноманіття через війну в Україні стають надзвичайно актуальними, роль штучних водойм у підтримці птахів у зимовий період має особливе значення. Відповідно до досліджень, моніторингу та практичних спостережень, штучні водойми стали не тільки місцем відпочинку та життя для багатьох видів птахів, але й ефективним інструментом для збереження їхнього видового біорізноманіття.

Штучні водойми в зимовий період відіграють важливу роль як осередки значного ресурсу відкритих акваторій, непокритих кригою і у зв'язку з цим стають місцями концентрацій зимуючих водоплавних, коловодних та інших груп птахів [3].

Зима є найважчим періодом для багатьох видів птахів, особливо тих, які не мігрують в теплі краї. Штучні водойми, такі як ставки, меліоративні канали, водосховища, очисні споруди, закинуті колгоспні басейни надають птахам важливі ресурси для виживання, такі як доступ до води для пиття та купання, а також джерело їжі, адже там вони можуть вполювати дрібну рибу. У цьому контексті, штучні водойми стають справжнім «оазисом» для птахів, де вони можуть знайти необхідні умови для виживання [1].

Наступним важливим аспектом є види птахів, які користуються штучними водоймами у зимовий період. З усіх представників орнітофауни лише синицю велику виявлено на усіх досліджених гідроспорудах, а горобець польовий (*passer montanus*), лебідь-шипун (*cygnus olor*), щиглик звичайний (*carduelis carduelis*), синиця блакитна (*parus caeruleus*), чайка чубата (*vanellus vanellus*), крижень звичайний (*anas platyrhynchos*), гуска білолоба (*anser*

albifrons) траплялися на території більш ніж половини штучних об'єктів [3]. Серед них можна виділити декілька категорій.

По-перше, це водоплавні птахи, які залежать від води для полювання та знаходження їжі. До цієї категорії належать крижень звичайний, лебідь-шипун, гуска білолоба та інші види, які активно використовують водойми для знаходження їжі та відпочинку.

По-друге, важливою групою є птахи, які живуть в безпосередній близькості до водойм, такі як чайка чубата та інші види. Штучні водойми стають для них місцем, де вони можуть знайти захист від холоду та доступ до їжі. По-третє, птахи-хижаки, які полюють на інших птахів або на дрібних ссавців, що також можуть знаходитися в безпосередній близькості до водойми. Крім того, штучні водойми можуть стати місцем для проведення наукових досліджень та моніторингу птахів, що дозволяє вченим вивчати їхню поведінку та динаміку популяцій у зимовий період. Такі дані є важливими для розробки програм збереження та управління біорізноманіттям.

Важливо враховувати екологічні аспекти створення та управління штучними водоймами. При проектуванні та будівництві ставків, каналів, водосховищ необхідно враховувати екологічні наслідки таких дій. Наприклад, необхідно враховувати вплив на місцеві екосистеми, водні ресурси та флору та фауну водойм. Крім того, важливо стежити за якістю води та запобігати забрудненню цих водойм.

Важливим аспектом є утримання та догляд за штучними водоймами. Регулярне очищення від відходів, регулювання рівня води та контроль за рослинністю допомагають зберегти біорізноманіття та забезпечити птахам комфортні умови у зимовий період.

Російсько-українська війна, яка почалася у 2014 році, має серйозний вплив на біорізноманіття птахів, зокрема на роль штучних водойм у їх збереженні. Воєнні дії призвели до знищення та пошкодження існуючих штучних водойм. Бомбардування, обстріли та інші військові дії призвели до руйнування дамб, водозабірних споруд та інфраструктури, що забезпечує

життєво важливі умови для птахів. Так підрив Каховської ГЕС росіянами восени 2023р. спричинив масову загибель тварин та птахів в момент підриву а також призвів до скорочення ареалу їх зимування, через що загинуло багато водоплавних птахів, що вижили у момент відтоку води. Проте, багато птахів не змогли врятуватися від смертельної води, оскільки в цей період в них народжуються пташенята [2].

Розробка програм управління та охорони штучних водойм є ключовим у формуванні стратегії збереження біорізноманіття. Ці програми включають в себе моніторинг за популяціями птахів, освітні кампанії для школярів, студентів та місцевого населення щодо важливості збереження природи та ресурсів, а також співпрацю з місцевими органами влади та організаціями громадянського суспільства для забезпечення ефективного управління та охорони штучних водойм.

В нашому динамічному світі важливо розуміти роль штучних водойм у збереженні біорізноманіття птахів у зимовий період. Адже вони надають необхідні ресурси для виживання та розвитку птахів, забезпечують місце для проведення наукових досліджень та моніторингу популяцій, а також є об'єктом охорони та управління. Однак, для забезпечення ефективного функціонування штучних водойм необхідно дотримуватися принципів екологічної відповідальності та розробляти програми управління та охорони, спрямовані на збереження цих важливих екосистем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мамедова Ю. П., Луганська В. О., Сороковенко Р. Р., Чаплигіна А. Б. Зимові орнітофауна на очисних спорудах м. Харків (2019 – 2022 рр.). Харків, 22-23 верес. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди [та ін.]; [редкол.: Ю. Д. Бойчук та ін.]. Харків. 2022. – С. 33–34.
2. Тисячі птахів загинули разом з пташенятами: еколог розповіла про страшні наслідки підриву ГЕС. URL: <https://www.unian.ua/ecology/kilka-tisyach-tvarin-ne-zmogli-vryatuvatis-pislya-pidrivu-каховскої-гес-12289383.html>

3. Федун О. М. Орнітокомплекси територій технологічних об'єктів очищення стоків північного сходу України. URL: <http://mail.izan.kiev.ua/disser/Fedun/Fedun-text.pdf>

ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРАЛІСІВ У НПП «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»

Любинський О. І., доктор сільськогосподарських наук, професор

Любінська Л.Г., доктор біологічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Якубаш Р.А., директор

Національний природний парк «Подільські Товтри»

Найбільш цінними для збереження лісами є праліси та подібні до них квазіпраліси та природні ліси, а також старі ліси природного походження. Праліси, квазіпраліси та природні ліси сформувалися без значного впливу людини та стали еталонами добре збережених лісових екосистем та осередками біорізноманіття. У Центральній та Східній Європі залишилось менше ніж 320 тисяч гектарів таких лісів, 100 тисяч з яких, за оцінкою WWF, — може знаходитися в Україні. Це робить нашу країну унікальним європейським центром дикої природи та недоторканості [1].

Праліси – унікальні недоторкані ліси, які існують і розвиваються під впливом природи. Завдяки цьому вони мають високу життєздатність, стійкі у своєму існуванні, забезпечують надзвичайно важливі екосистемні послуги котрі не в змозі повноцінно надати господарські ліси. Праліси та старовікові ліси є еталонами природного розвитку лісових екосистем. У Європі їх залишки збереглися лише у Карпатах, на Балканах і в північній росії. В Українських Карпатах наразі виявлено майже 48 тис. га пралісів і ще близько 35 тис. га ділянок підлягають перевірці як потенційні праліси чи старовікові ліси. Близько 30 тис. га виявлених пралісів перебувають у межах природно-заповідних